

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “นมนติ --- ย่อมโน้มไป(สู่อารมณ์)”

นมนติ อ่านตามภาษาบาลีว่า นะ - มั่น - ตี แปลว่า **ย่อมโน้มไป** ในที่นี้จะกล่าวถึง สิ่งที่มีจริงซึ่งเป็นสภาพรู้ ชาติรู้ ๒ อย่าง ได้แก่ จิตและเจตสิกที่เกิดร่วมด้วย ซึ่งย่อมโน้มไปสู่อารมณ์ (อารมณ์คือสิ่งที่จิตรู้) จิตและเจตสิก เป็นนามธรรมที่รู้อารมณ์ สภาพธรรมที่เป็นจิตและเจตสิก เกิดเมื่อใด ก็ต้องโน้มไปสู่อารมณ์ รู้อารมณ์ตามควรแก่จิตประเภทนั้นๆ เช่น เมื่อจิตเห็นเกิดขึ้น จิตเห็นและเจตสิกที่เกิดร่วมด้วย ก็ต้องรู้ อารมณ์ คือ รู้สี

ข้อความในอัฐสาลินี อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณีปกรณ์ แสดงความเป็นจริงของสภาพรู้ ชาติรู้ ซึ่งโน้มไปสู่อารมณ์หรือน้อมไปในอารมณ์ ดังนี้

“**ชั้น ๔** (เวทนาชั้น ๓ สัญญาชั้น ๓ สังขารชั้น ๓ วิญญาณชั้น ๓) **ชื่อว่า นาม** (นามธรรม), **จริงอยู่ ชั้น ๔** เหล่านั้น **โน้มไปมุ่งเฉพาะต่ออารมณ์, นามธรรม แม้ทั้งหมด ชื่อว่า นาม** ด้วยอรรถว่า **โน้มไป เพราะชั้น ๔ ย่อมยังกันและกันให้น้อมไปในอารมณ์**”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษา แต่ละคำ ล้วนอนุเคราะห์เกื้อกูลให้ผู้ฟัง ผู้ศึกษาได้เข้าใจสภาพธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริง ตรงตามความเป็นจริงว่าเป็นสิ่งที่มีจริงแต่ละหนึ่งๆ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สิ่งหนึ่งสิ่งใด และสิ่งที่มีจริงที่ไม่เคยขาดเลยตั้งแต่เกิดจนตาย คือ สภาพรู้ ชาติรู้ ซึ่งเป็นนามธรรม ๒ อย่าง คือ จิตและเจตสิกที่เกิดร่วมด้วย **จิตเป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์ อารมณ์คือสิ่งที่จิตรู้ เจตสิกก็เกิดประกอบพร้อมกับจิต ตามควรแก่จิตขณะนั้นๆ**

ธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงๆ นั้น มี ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ สภาพธรรมที่เป็นนามธรรม และ สภาพธรรมที่เป็นรูปธรรม นามธรรม ยังแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ นามธรรมที่โน้มไปสู่อารมณ์ หรือ เป็นธรรมที่รู้อารมณ์ ได้แก่ จิตและเจตสิก และนามธรรมอีกอย่างหนึ่ง เป็นนามธรรมที่ไม่รู้อารมณ์ แต่ก็มีจริง ๆ คือ นิพพาน ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่ไม่เกิดไม่ดับ ส่วนรูปธรรมนั้น เป็นสภาพธรรมที่ไม่รู้อารมณ์ ไม่ใช่สภาพรู้ ไม่ใช่ชาติรู้ ตัวอย่างของรูปธรรม เช่น ตา หู จมูก ลิ้น กาย สีส เสียง กลิ่น รส เป็นต้น

นามธรรม ที่เป็นสภาพรู้ ชาติรู้ เป็นสภาพธรรมที่มีจริง เช่น เห็น กำลังกระทำกิจเห็นสิ่งที่กำลังปรากฏทางตา สภาพธรรมที่กำลังกระทำกิจเห็นสิ่งที่ปรากฏทางตา เป็นสภาพธรรมที่มีจริง **ไม่ต้องเรียกชื่ออะไรก็ได้** เพราะเป็นลักษณะของสภาพธรรมที่เกิดขึ้นกระทำกิจเห็น ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ถ้าเข้าใจจริงๆ ว่า แม้ไม่ต้องใช้คำว่า “นามธรรม” แต่ก็หมายความว่าถึงสภาพธรรมที่กำลังเห็น คือ รู้สิ่งที่กำลังปรากฏทางตา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติคำว่า “นามธรรม” นี้ ก็เพื่อที่จะให้เข้าใจลักษณะของสภาพธรรมที่รู้อารมณ์ เพราะความหมายของคำว่า “นาม” หรือ “นามธรรม” ก็คือ สภาพธรรมที่โน้มไปสู่อารมณ์ คือ เป็นสภาพที่รู้อารมณ์ เช่น ในขณะนี้ สิ่งที่กำลังปรากฏทางตากำลังปรากฏ กำลังถูกรู้ เพราะฉะนั้น ก็มีสภาพธรรมที่โน้มไปสู่อารมณ์ คือ น้อมไปสู่สิ่งที่กำลังปรากฏทางตา ดังนั้น สภาพธรรมที่โน้มไปสู่อารมณ์ที่ปรากฏ

ทางตา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติคำ เพื่อที่จะให้เข้าใจในลักษณะของสภาพธรรมนั้น โดยใช้คำว่า “นาม” หรือ “นามธรรม” หมายถึงสภาพธรรมที่นุ่มไปสู่อารมณ์ นั่นเอง

ถ้าในขณะที่กำลังได้ยินเสียง นามธรรมกำลังนุ่มไปสู่เสียงที่กำลังปรากฏ เสียงไม่ใช่ได้ยิน เสียงเป็นสภาพธรรมที่ปรากฏกับสภาพธรรมที่นุ่มไปสู่ลักษณะของเสียง คือรู้เสียงที่กำลังปรากฏ แต่ถ้าใครติดชื้อ ต้องนึก ต้องท่อง ต้องกล่าวว่า ได้ยินเป็นนาม หรือได้ยินเป็นนามธรรม ในขณะนั้นไม่ใช่การพิจารณาที่จะนุ่มไปสู่ลักษณะของสภาพธรรมซึ่งไม่ใช่ตัวตนได้เลย

ขณะที่กายส่วนหนึ่งส่วนใดมีสภาพธรรมปรากฏลักษณะที่เป็นเย็นหรือร้อน อ่อนหรือแข็ง ดิ่งหรือไหว ขณะนั้นมีสภาพธรรมที่นุ่มไปสู่อารมณ์ คือ กำลังรู้ลักษณะที่เป็นเย็นหรือร้อน อ่อนหรือแข็ง ดิ่งหรือไหว ในขณะนั้นเป็นสภาพธรรมซึ่งแม้จะไม่ใช่คำว่า นาม หรือ นามธรรม สภาพธรรมนั้นก็มีจริง และไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตนด้วย เป็นสภาพธรรมที่เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่แล้วก็ดับไป ไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน

ขณะที่กำลังเห็นทางตา ไม่มีชื่อปรากฏในสิ่งที่กำลังปรากฏทางตา แต่เวลาที่เห็นสิ่งที่ปรากฏทางตา แล้วเกิดการนึกคิด ก็จะมีชื่อ ไม่ว่าจะเป็นชื่อวัตถุสิ่งของสิ่งอำนวยความสะดวกความสบายให้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนจนถึงเป็นชื่อของสัตว์ ของบุคคลต่างๆ ชื่อเป็นแต่เพียงสิ่งสมมติ แล้วก็จะเป็นการนาม คือ เป็นสิ่งที่จิตเกิดคิดนึกขึ้นเท่านั้นเอง

ลักษณะของสภาพธรรมที่มีจริง ๆ ที่ปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย เป็นสภาพธรรมแต่ละลักษณะ ซึ่งมีจริง เป็นธรรม ไม่ใช่ชื่อ แต่ชื่อต่างๆ นี้ จะมีเฉพาะในขณะที่จิตเกิดคิดนึกเป็นเรื่องเป็นราวต่างๆ เพราะฉะนั้น ถ้าอบรมเจริญปัญญาจริงๆ ก็จักรู้ว่า ชื่อต่างๆ ที่เป็นชื่อของบุคคลต่างๆ สัตว์ต่างๆ สิ่งของต่างๆ นั้น ช่วงขณะที่จิตกำลังคิดนึกเท่านั้น ชื่อ เป็นแต่เพียงสิ่งที่จิตคิดนึกถึง แต่ไม่ใช่สิ่งที่ปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย การอบรมเจริญปัญญาจะทำให้รู้ชัดตามความเป็นจริงในลักษณะของสภาพธรรม และไม่เข้าใจผิดในสมมติบัญญัติหรือชื่อต่างๆ ว่าเป็นสิ่งที่มีจริง ๆ จึงสำคัญที่มีการมีโอกาสได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจถูกเห็นถูกตามความเป็นจริง ซึ่งจะเป็นเครื่องป้องกันให้พ้นจากความเห็นผิดคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงของธรรมโดยประการทั้งปวง

หนทางแห่งการอบรมเจริญปัญญาเท่านั้นที่จะเป็นไปเพื่อความเข้าใจอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงของสภาพธรรม เป็นไปเพื่อขัดเกลาละคลายความไม่รู้ ละคลายความเห็นผิดที่ยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคลได้ในที่สุด แม้สภาพธรรมที่นุ่มไปสู่อารมณ์หรือสภาพรู้ธาตุรู้ ซึ่งมีอยู่ทุกขณะ ก็ไม่ใช่เรา ซึ่งจะขาดการฟังเรื่องของสภาพธรรมที่มีจริง ๆ ในขณะนี้ไม่ได้เลย ค่อย ๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย ทุกครั้งที่ได้ฟังพระธรรม ก็เป็นโอกาสที่จะทำให้ความเข้าใจถูกเห็นถูกเจริญขึ้น ซึ่งเป็นขณะที่ประเสริฐที่สุดในชีวิต

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗